Fylkesmannen i
Hordaland

Saksbehandler, innvalgstelefon
Sissel Storebø, 55 57 22 20

Vår dato
20.12.2006
Deres dato

Vår referanse
2006/03108 – 461.5
Deres referanse

Forsvarsbygg Utvikling Vest
Postboks 94 Haakonsvern
5886 Bergen

Haakonsvern – tørrdokk - tillatelse etter forurensningsloven

Vi viser til Deres søknad om utslippstillatelse datert 03.01.2006.

Fylkesmannen har nå sluttbehandlet søknaden, og har besluttet å gi utslippstillatelse på visse vilkår. Tillatelsen med tilhørende spesielle og generelle vilkår følger som vedlegg til dette brev. Tillatelsen er gitt med hjemmel i forurensningsloven § 11, jf § 16.

De forhold som anses å ha de største miljømessige konsekvenser er regulert i tillatelsen. Det er viktig å være oppmerksom på at virksomhetenes forurensninger isolert sett er uønsket, og at Forsvarsbygg Utvikling Vest plikter å holde utslippene på et slikt nivå at unødvendig forurensning unngås, jf § 7 i forurensningsloven. Det er imidlertid også virksomhetens ansvar å sørge for at utslipp av komponenter som det ikke er satt spesifikke grenser for i denne tillatelse, blir holdt på et nivå som ikke fører til skade eller ulempe for omgivelsene.

Viser det seg at forurensningsulemper eller skade ved virksomheten blir vesentlig større eller annerledes enn ventet, kan Fylkesmannen med hjemmel i forurensningsloven § 18 endre vilkår i tillatelsen eller sette nye vilkår, og om nødvendig kalle tillatelsen tilbake. Endringer i denne tillatelsen skal gjøres skriftlig.

Dersom virksomheten kommer til at utslippene kan reduseres ved alternative interne tiltak, og/eller renses ved annen metode som gir like godt eller bedre resultat enn det som er krevd i de spesielle vilkår, må forslaget til endring av tillatelsen sendes Fylkesmannen så snart planer foreligger. Forslaget skal inneholde et kostnadsoverslag og en tidsplan for gjennomføringen av de utslippsreduserende tiltak.

Høringsuttalelser

Søknaden har vært lagt ut til offentlig gjennomsyn på Statens Hus og sendt til uttalelse til Bergen kommune, Vann - og avløpsetaten og Kystvaktskvadronen. Sammendrag av søknaden har vært kunngjort på Fylkesmannen sin webside.

Bergen kommune, Vann –og avløpsetaten forutsetter i sin uttalelse at sanitæravløpsvannet skal tilfredstille krav i "Sanitærbestemmelsene for Bergen" punkt 3.7: Avløpsvannets beskaffenhet ved innslipp på kommunal ledning.

Statens hus
Kaigaten 9, 5020 Bergen
Telefon: 55 57 20 00
Telefaks: 55 57 20 09

Miljøvernavdelinga
Postboks 7310, 5020 Bergen
Telefaks: 55572201
Org.nr: 974760665

E-post:
postmottak@fmho.no
Internett:
www.fylkesmannen.no/hordaland

Vann- og avløpsetaten har ikke andre kommentarer til søknaden.

Fylkesmannen har ikke mottatt andre merknader til søknaden.

Grunngiving for vedtaket

Eksisterende tørrdokk ved Haakonsvern skal ombygges og utvides for å kunne ta i mot den nye klassen av fregatter for vedlikehold og reparasjon. Framtidig virksomhet i dokken vil ikke skille seg fra dagens virksomhet i forhold til type aktivitet og arbeidsoperasjoner.

Miljømålet for etablering og drift av ny tørrdokk er at denne ikke skal medføre skade eller ulempe for omgivelsene.

Foruresninger som er knyttet til ulike typer overflatearbeider i tørrdokken:

- rengjøring av skutebunn for groe (høytrykksspyling)
- behandling av skipsskrog med WaterJet, som innebærer påføring av vann under svært høyt trykk
- rengjøring/behandling av skipsdeler
- rengjøring av dokk før sjøsetting

Det skal etableres renseanlegg for håndtering av avløpsvannet fra tørrdokken. Avløpsvannet fra tørrdokken skal føres via flere sandfang for oppsamling av begroing og annet grovpartikulært materiale, før vannet ledes videre til pumpesump. Fra denne pumpes vannet til eget renseanlegg, felling og separasjon i et flotasjonsanlegg. Groe og annet oppsamlet materiale fra sandfangskummene og renseanlegg vil bli håndtert som farlig avfall.

Det blir opplyst i søknaden at det i dag finnes lite kunnskap om sammensetningen av avløpsvannet og det er ikke tatt representative prøver av avløpsvannet fra eksisterende drift. Virksomheten må kunne dokumentere at utslippet ikke medfører forurensing av det marine miljø. Det er i tillatelsen satt spesifikke krav til reduksjon for utslipp av suspendert stoff og innhold av olje, som er i samsvar med prosessgarantikravet. Det er foreløping ikke satt spesifikke rensekrav til utslipp av organiske miljøgifter eller tungmetaller, men parametrene inngår som en del av utslippskontrollen. Fylkesmannen har satt krav til at måleprogrammet skal sendes Fylkesmannen til orientering i god tid før driftstart av anlegget.

Etter det Fylksmannen kjenner til finnes det ikke tilsvarende renseanlegg i Hordaland for håndtering av avløpsvann fra tørrdokker. Fylkesmannen vurderer omsøkte løsning som en god miljømessig renseløsning og fremtidsrettet prosjekt og som vil utgjøre en miljøgevinst for Grimstadfjorden. Renseanlegget vil gi erfaringer som kan videreføres til tilsvarende aktiviteter i landet. Fylkesmannen legger til grunn at omsøkte renseteknologi er i overenstemmelse med best tilgjengelig teknologi.

Da aktiviteten i tørrdokken anses å utvikle lite støv i luften som kan forårsake skade eller ulempe for omgivelsene er det ikke satt noe spesifikke krav til luftrensing i tillatelsen. Fylkesmannen vil likevel peke på at virksomheten må jobbe aktivt for å redusere luktutslippene til nærmiljøet.

Ved etablering av en tørrdokk vil det alltid være en risiko for uønskede hendelser. Når det er oppstått eller er fare for forurensning har den som er ansvarlig en tiltaksplikt, dvs en plikt til i

første omgang selv å hindre at forurensninger inntrer eller fortsetter. Det er anleggseier sitt ansvar å påse at slikt ikke skjer. Fylkesmannen mener at dersom anlegget blir drevet i henhold til vilkårene i tillatelsen vil anlegget ikke medføre forurensning til ytre miljø.

Ved store ulemper eller dersom renseanlegget ikke fungerer etter hensikten kan Fylkesmannen gi pålegg om etablering av alternative renseløsninger.

Ansvarsforhold

Forsvarsbygg er ansvarlig for at virksomheten drives i henhold til tillatelsen. Tillatelsen fritar ikke virksomheten for innhenting av tillatelser for andre sider av virksomheten som eksempelvis arbeidsmiljø, bygningstekniske forhold m v.

Erstatningsansvar og klageadgang

Tillatelsen etter forurensningsloven fritar ikke for erstatningsansvar, jf forurensningsloven kap.8.

Tillatelsen kan påklages til Statens forurensningstilsyn av sakens parter eller andre med særlig klageinteresse innen 3 uker fra meddelelse om avgjørelsen er mottatt. Eventuell klage skal angi det vilkår som det klages over, og den eller de endringer som ønskes. Klagen bør begrunnes, og andre opplysninger av betydning bør nevnes. Klagen skal sendes Fylkesmannen i Hordaland, miljøvernavdelingen.

Med hilsen

Kjell Kvingedal e.f.
Seksjonssjef

Sissel Storebø
Overingeniør

Vedlegg: Utslippstillatelse med vilkår

Kopi:
Bergen kommune, Vann- og avløpsetaten, Postboks 7700, 5020 Bergen
Kystvaktskvadronen Sør, Postboks 75 Haakonsvern, 5886 Bergen

FYLKESMANNEN I HORDALAND

Utslippstillatelse
for
Forsvarsbygg Utvikling Vest

Med hjemmel i § 11, jf. § 16 i Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) av 13. mars 1981, gir Fylkesmannen i Hordaland utslippstillatelse til Forsvarsbygg Utvilking Vest på gnr. 125 og bnr. 2 i Bergen kommune. Tillatelsen er gitt på grunnlag av opplysninger gitt i søknad av 03.01.2006. Vilkårene er gitt på side 1 til og med side 7. Endringer som virksomheten ønsker å foreta utover gitte vilkår, skal være skriftlig avklart med Fylkesmannen på forhånd.

Tillatelsen trer i kraft fra og med dags dato. Tillatelsen kan endres med hjemmel i omgjøringsreglene i forurensningsloven § 18.

Dersom hele eller vesentlige deler av tillatelsen ikke er tatt i bruk innen 2 år etter tillatelsens ikrafttredelse, skal virksomheten sende Fylkesmannen en redegjørelse for virksomhetens omfang slik at Fylkesmannen kan vurdere eventuelle endringer i tillatelsen.

Bedriftsdata:

Virksomhet:	Forsvarsbygg Utvikling Vest
Hovedbransje:	610 Statens forretningsdrift
Organisasjonsnr:	975 950 662
Beliggenhet:	Haakonsvern
Postadresse:	Postboks 94, 5886 Bergen
Kommune:	Bergen
Kontrollklasse:	3

Dato:

Kjell Kvingedal e.f. seksjonssjef	Sissel Storebø overingeniør

1. Utslippsbegrensninger

Tillatelsen gjelder overflatearbeid inkludert en del verftsvirksomhet som vedlikehold og reparasjon av fregatter i i ny tørrdokk på Haakonsvern.

Forurensninger som er knyttet til ulike typer overflatearbeider i dokken:

- rengjøring av skutebunn for groe (høytrykksspyling)
- behandling av skipsskrog med WaterJet
- rengjøring/behandling av skipsdeler
- rengjøring av dokk før sjøsetting

2. Utslipp til vann

2.1. Utslippsbegrensninger

Det tillates ikke direkte utslipp av avløpsvann eller forurenset vaske/spylevann (oljeholdig avløpsvann) til sjø. Dersom det oppstår kjemikalie- eller løsemiddelforurenset vann må dette disponeres som farlig avfall.

2.2. Sanitæravløpsvann

Sanitæravløpsvannet fra virksomheten skal føres til kommunalt nett. Avløpsløsningen skal godkjennes av Bergen kommune.

2.3. Sikringstiltak

Fat og lagertanker som inneholder olje/dieselolje skal plasseres på tett dekke og sikres med en oppsamlingsgrav rundt tankene for oppsamling av eventuelt oljelekkasjer. Oppsamlingsgraven skal minst kunne ta opp det største tanlvolumet.

Spill og søl av olje/dieselolje og kjemikalier skal samles opp.

2.4. Utslipp fra tørrdokken

Virksomheten plikter å sørge for avvirke og eventuelt annet avfall blir fjernet fra dokken før den fylles med vann.

2.5. Bruk av kjemikalier

Virksomheten skal ha etablert et system for løpende vurdering av skadelige effekter på helse og miljø for de innsatsstoffer (kjemikalier og råstoffer) som benyttes. Vurderingene skal gjennomføres i henhold til gjeldende retningslinjer.

Innsatsstoffer med helse- og miljøskadelige egenskaper skal, så langt som mulig, søkes erstattet med mindre skadelige innsatsstoffer.

2.6. Forbehandling og renseanlegg

Forbehandling og renseanlegg skal etableres som beskrevet i søknad datert 03.01.06. Av dette følger:

<u>Forbehandling:</u>
Begroing og annet grovpartikulært materiale skal samles opp før vannet ledes til pumpesump og videre til renseanlegg.

Renseanlegg:
Renseløsning for utforming av anlegget er pumping, oljeavskilling, utjevning/pumping, koagulering/utfelling og flokkulering/separasjon i flotasjonsanlegg.

Renseanlegget blir som 1 trinn etablert med felling og seperasjon i et flotasjonsanlegg. Filtreringsløsninger skal bli vurdert etter prøvedrift og analyser av avløpsvannet.

Det skal legges til rette for målinger av utslippene.

2.7. Rensekrav
Renseeffekten på suspendert stoff skal være minst 99%. Ved et innhold av suspendert stoff i avløpsvannet < 50 mg SS/l skal innholdet i renset vann ikke overstige 0,5 mg SS/l.

Oljeholdig avløpsvann skal ikke overstige 20 mg/l som maksimalverdi, og ikke over 5 mg/l som gjennomsnitt.

2.8. Utslippsted
Renset avløpsvann skal blandes med sjøvann fra tørrdokken og føres i råsprengt tunnel ned på ca. kote - 4 meter i Grimstadfjorden.

3. Utslipp til luft og hensyn til nærmiljø

3.1. Bedriftsinterne tiltak
Virksomheten skal ha som mål å holde utslippet av flyktige stoffer samt luktbelastningen i nærområdet så lav som mulig. Diffuse utslipp skal unngås så langt det er mulig.

I tilknytning til sprøytemaling skal det etableres avtrekksugebokser med malingsfilter og grovfilter. I aggregatet for avtrekksluft skal det i tillegg installeres et finfilter før utslipp til luft.

3.2. Forbruk av brensel
Alt energibehov vil bli dekket av elektrisk kraft, med unntak av energi til oppvarming. Oppvarming av tørrdokken vil bli basert på fjernvarme fra varmepumpe for sjøvann fra eksisterende energisentral nord for kystvaktkaia.

Et nødstrømsaggregat basert på diesel vil bli satt i drift i beredskapssituasjoner. Det henvises her til Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften), kapittel 8. Svovelinnhold i fyringsolje dersom denne blir benyttet.

3.3. Naboklager
Virksomheten skal etablere et system for registrering av klager. Oversikt over registrerte klager skal vedlegges den årlige egenrapporten, jfr. pkt. 6.3.

4. Støy og støv

4.1. Støynivå
Virksomheten skal sørge for å tilfredsstille krav i gjeldene forskrift/retningslinje for begrensning av støy fra industri ved nærmeste bolig.

4.2. Støv
Virksomheten må sikre at det ikke forekommer støvflukt ved sprøytemaling. Aktivitetene må være lagt opp på en slik måte at sjenerende støv ikke slipper ut fra dokken. Innendørs punktavsug og luktfjerningsanlegg må ha filtre som jevnlig kontrolleres og vedlikeholdes.

5. Avfall

5.1. Generelle betingelser
Virksomheten skal i størst mulig grad forebygge og begrense generering av avfall som følge av virksomheten, herunder også avfall fra endelig disponering av virksomhetens produkter. Særlig skal innholdet av skadelige stoffer i avfallet søkes begrenset mest mulig.

Brenning av avfall er ikke tillatt.

5.2. Næringsavfall
Næringsavfall og rester av råstoff skal til enhver tid tas hånd om på en slik måte at det ikke gir ubehagelig lukt, verken inne i lokalene/lager eller utenfor virksomheten.

Næringsavfallet skal leveres til gjenvinning når det finnes tilgjengelige mottaks- og gjenvinningsmuligheter for sortert avfall eller utnyttes i egen produksjon.

For øvrig skal næringsavfallet leveres til kommunal avfallsbehandling eller til annet avfallsbehandlingsanlegg med tillatelse fra SFT eller Fylkesmannen. Denne tillatelsen griper ikke inn i kommunens rett til å stille spesielle krav til avfallets sammensetning.

5.3. Farlig avfall
Farlig avfall skal håndteres og disponeres i henhold til Forskrift om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften), kapittel 11 Farlig avfall. Som farlig avfall regnes også kjemikalie- og løsemiddelinfisert vann. Aceton og eventuelle andre løsemidler skal samles opp for gjenvinning.

Alt produsert slam, groe og annet oppsamlet materiale fra renseanlegget og sandfangene skal håndteres som farlig avfall og leveres til godkjent mottak, så sant ikke analyser kan dokumentere noe annet. Avvirket materiale samt overflødig materiale som påføres skal samles opp.

Farlig avfall som lagres i påvente av levering/henting skal sikres slik at lageret ikke fører til avrenning til grunnen, overflatevann eller avløpsnett. Lageret skal også være sikret mot avdamping av forurensning til luft. Lageret skal dessuten være sikret mot adgang for uvedkommende. Avfallet skal videre være skjermet mot risiko for påkjørsler av truck o.l. Avfallet skal være tydelig merket. Spill og søl ved uhell skal kunne samles opp.

6. Internkontroll, rapporteringer og målinger

6.1. Kontrollklasse

Virksomheten er plassert i kontrollklasse 3.

6.2. Internkontroll

I henhold til Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter, (internkontrollforskriften), plikter virksomheten å utarbeide og utøve internkontroll for sin virksomhet for bl.a. å sikre at kravene i denne utslippstillatelsen overholdes.

Dette innebærer at internkontrollen bl.a. må inneholde skriftlige rutiner og prosedyrer for arbeidsoperasjoner og prosesser som kan medføre forurensning. Dette omfatter også rutiner som berører drift og vedlikehold av renseanlegget, rutiner for dokksetting, under dokksetting og før utdokking. Internkontrollen må også inneholde rutiner for registrering og dokumentasjon av produksjon, råstofforbruk, avfall etc.

6.3. Rapportering til Fylkesmannen

Virksomheten skal rapportere sine totale utslipp til luft, vann og støy, avfallsmengder og energiforbruk. Eventuelle avvik fra gjeldende krav og hvordan avvik er fulgt opp, skal også rapporteres. Herunder skal inngå en rapportering av klager på lukt og støy samt tiltak som er gjennomført i tilknytning til dette. Rapporteringen skal skje innen **01.03.** påfølgende år på standardiserte skjemaer som sendes ut av Fylkesmannen.

6.4. Journalføring

Journalføringen skal skje slik at myndighetenes krav til dokumentasjon etterkommes. Journalene skal være skriftlige og oppbevares i minimum 3 år. Det skal føres journal over utslippsforhold og avfallsmengde som blir levert til godkjent mottaker. Journalen skal kunne vises fram for miljøstyresmaktene når dette blir krevd.

6.5. Målinger og måleprogram

Virksomheten må dokumentere at spylevannet/avløpsvannet ikke inneholder miljøskadelige stoffer. Det skal gjennomføres mengdeproporsjonal prøvetaking av renset avløpsvann.
Det må tas prøver på en slik måte at analysene fanger opp variasjonene i utslippsmengdene.

Måleprogram for utslipp til vann skal sendes Fylkesmannen til orientering i god tid før driftsstart av renseanlegget.

I tillegg til suspendert stoff og oljeinnhold skal det som minimum analyseres på følgende komponenter:

<u>Organiske forbindelser</u>
Tributyltinn (TBT), polaromatiske hydrokarboner (PAH), polyklorerte bifenyler (PCB)

<u>Tungmetaller</u>
Kopper (Cu), Krom (Cr), Kadmium (Cd), Kvikksølv (Hg), Bly (Pb) og sink (Zn)

Analysene skal foretas på akkreditert laboratorium.

7. Beredskap mot akutt, ulovlig forurensning

7.1. Forebygging av akutte utslipp
Virksomheten plikter å gjennomføre tiltak for å unngå, eventuelt begrense, risikoen for akutte utslipp. Tiltakene skal være basert på en systematisk gjennomgang av virksomhetens aktiviteter.

7.2. Beredskapsplikt
I den utstrekning virksomheten representerer en risiko for akutt, ulovlig forurensning, skal virksomheten sørge for å ha en nødvendig beredskap for å hindre, oppdage eller stanse slik forurensning. Beredskapsplikten omfatter også utstyr til å fjerne og begrense virkningen av forurensningen. Virksomhetens beredskap skal stå i et rimelig forhold til sannsynligheten for akutt, ulovlig forurensning og omfanget av skadene og ulempene som kan inntreffe.

7.3. Varslingsplikt
Ved akutt forurensning eller fare for akutt forurensning, skal den ansvarlige straks varsle brannvesenet i henhold til Forskrift om varsling av akutt forurensning eller fare for akutt forurensning, vedtatt av Miljøverndepartementet 09.07.92. Fylkesmannen skal så snart som mulig varsles skriftlig dersom det oppstår unormale forhold og ulykker innenfor de områder som tillatelsen omhandler.

8. Generelle vilkår

8.1 Plikt til å redusere utslipp
All forurensning fra virksomheten er isolert sett uønsket. Selv om utslipp holdes innenfor fastsatte grenser, plikter virksomheten å redusere dem så langt dette er mulig uten urimelige kostnader. Det samme gjelder utslipp av komponenter det ikke er satt spesifikke grenser for.

8.2. Energieffektivitet
Virksomheten skal ha et system for kontinuerlig vurdering av tiltak som kan iverksettes for å oppnå en mest mulig energieffektiv aktivitet i anlegget.

8.3. Egenkontroll og ansvar
Virksomheten plikter gjennom instrukser, kontroll og andre tiltak å sørge for at driften av anlegget skjer slik at ulemper og skadevirkninger til enhver tid begrenses mest mulig. Her ligger bl.a. en plikt til så langt som mulig å søke å hindre unormale driftsforhold som forårsaker forhøyede utslipp, og til å redusere eller innstille driften under slike forhold hvis det ellers ville oppstå vesentlige overskridelser av de normale utslipp.

8.4. Tilsyn
Virksomheten plikter å la Fylkesmannen foreta nødvendige kontroller/tilsyn av virksomheten til enhver tid.

Virksomheten skal på forespørsel fra forurensningsmyndighet kunne fremlegge dokumentasjon som viser at virksomheten drives i samsvar med vilkårene satt i tillatelsen og kravene i internkontrollforskriften, herunder dokumentasjon av virksomhetens kompetanse, arbeidsrutiner og avfallsdisponering.

8.5. Brudd på tillatelsen

I medhold av forurensningsloven § 73 kan Fylkesmannen fastsette tvangsmulkt for å sikre at tiltakene gjennomføres som forutsatt i tillatelsen.

Ved overtredelse av tillatelsen, eller vilkårene knyttet til denne, kommer forurensningsloven kap. 10 til anvendelse dersom forholdet ikke påtales etter strengere straffebestemmelser.

Vi viser til forurensningsloven § 18 om tilbakekalling, oppheving og endring av tillatelse og til forurensningsloven § 39 om varsling av akutt forurensning.

9. Utskifting av utstyr

Dersom virksomheten skal foreta en vesentlig utskiftning av utstyr som gjør det teknisk mulig å motvirke forurensningene på en vesentlig bedre måte enn da tillatelsen ble gitt, skal den ansvarlige på forhånd gi Fylkesmannen melding om dette, jfr. § 19 i forurensningsloven.

10. Nedleggelse og driftsstans

Hvis et anlegg blir nedlagt eller en virksomhet stanser, skal eieren eller bruker gjøre det som til enhver tid er nødvendig for å motvirke forurensninger. Hvis anlegget eller virksomheten kan medføre forurensninger etter nedleggelsen eller driftsstansen, skal det i rimelig tid på forhånd gis melding til Fylkesmannen.

Ved nedleggelse eller stans skal virksomheten videre sørge for at kjemikalierester og ubrukbare kjemikalier m.v. tas hånd om på en forsvarlig måte og ubrukte kjemikalier skal selges eller lagres forsvarlig. De tiltak som treffes i denne forbindelse, skal rapporteres til Fylkesmannen innen 3 måneder etter nedleggelse eller stans. Rapporten skal inneholde dokumentasjon på disponering av kjemikalierester og navn på eventuell(e) kjøper(e) av brukte kjemikalier.

Dersom virksomheten ønskes startet på ny skal det gis melding til Fylkesmannen i god tid før start er planlagt.